

מערך שיעור

אני והחברה על לחץ חברתי שלילי וחיובי

מטרות:

- להבין לעומק את השפעת החברה על פעולות הפרט.
- לייצר יכולת עמידה אצל תלמיד לא להצטרף כאשר עמדתו שונה.
- להעמיק את ההבנה שלחץ חברתי הוא כלי חברתי המניע לפעולה. (הכוונה לחץ חברתי חיובי או שלילי)
- להטמיע כלי של עיצוב וגיבוש עמדה אישית לפני נקיטת עמדה או פעולה ממשית.

פתיחה והבהרה:

1. המערך בנוי באופן מודולרי. ניתן לשנות או להוריד שלב בהתאמה לקהל היעד.
2. חשוב, ההנחה הבסיסית היא שהאדם הוא קונפורמיסט ונח לו כך. ברוב המקרים האדם נוטה להתנהגות ראויה אף שהוא מושפע מהחברה.

שלב א' הכח של החברה-לא יאמן!

- **ניסוי הקונפירמיות של אש**
 1. אל מחוץ לכיתה יוצאו ארבעה מתנדבים.
 2. המתנדבים יוחזרו אחד אחד, כאשר לשלושת הראשונים יאמר כי הם ישקרו ויבחרו בתשובה לא נכונה כאשר ישאלו שאלה. (שלושתם אמורים לבחור באותה תשובה שקרית).
 3. יוכנס גם המתנדב הרביעי
 4. יוצגו ארבעה כרטיסים. (מצורפת דוגמא).על כל כרטיס ארבעה קוים. התלמידים אמורים לזהות אלו קוים זהים. הערה למורה- צפה [בניסוי הקונפירמיות של אש](#) כדי להבין את המשימה לעומק.
- אופציה -בגדי המלך החדשים- המורה יספר את הסיפור לתלמידים, (מצורף) שאלה לדיון: מה כוחו של הילד? מדוע דווקא הוא מצליח לומר את האמת האבסורדית והברורה.

שלב ב: משימת פלסטלינה:

- ליצור כדור בצבע אחד ומספר כדורים בצבע אחר.
- את הכדורים יניח התלמיד על דף 4A
- יוצגו סיטואציות. כל תלמיד צריך למצב את עצמו ביחס לכלל החברה באותה סיטואציה באמצעות כדורי הפלסטלינה. (מצב מצוי ולא מצב רצוי)
- (הכדור בצבע אחד מייצג את התלמיד והכדורים האחרים מייצגים את החברה)
- (יש סיטואציות בהם, הקבוצה ממש מכסה אותך, לעתים אתה מעל הקבוצה ולעתים אתה בראש שלה ולעתים אתה מנהיגה דווקא מאחור, כרועה צאן.)

מערך שיעור

סיטואציות:

מובאות להלן הצעות לסיטואציות. כדאי להתאימן לתלמידים שלכם ולאתגרים העולים בכיתה.
הצעה להנחיה: יש לקיים איסוף של תגובות אחרי כל סיטואציה בנפרד ולהעמיק את השיח.

סיטואציות לכיתות החטיבה

- למדתי שעות רבות למבחן מפמ"ר חשוב ביותר. הרגשתי שאני יודעת מצוין את החומר אך שלוש שאלות עסקו בנושא שלא ידעתי טוב. החלטתי לפתוח שליף.
- קבענו לצאת הערב, מפגש בחוף הים. אספו כסף לסיגריות ושתייה חריפה ואני לא רוצה לעשות את זה עשיתי זאת בעבר, היה לי מגעיל והתחייבתי לעצמי ולהוריי שלא אעשה זאת שלא בפניהם.
- אני לא רוצה להעתיק במבחן. לא תמיד אני יודעת את החומר, אבל ההורים שלי מחנכים אותי להיות ישרה ומעדיפים שאכשל ואתמודד עם כישלון מאשר שאבחר להעתיק. החברה בכיתה לוחצים עלי לגלות תשובות.
- כולם מלכלכים עכשיו על יותם בווטסאפ. מאז שהגיע לפני שנה הוא לא הצליח להשתלב למרות המאמצים שלו.
ועכשיו כולם יורדים עליו בווטסאפ- על השומן שלו, על היכולות הלימודיות שלו, על כך שהוא אפס בספורט, מכנים אותו בכינויי גנאי.
ורק אתה לא גידפת אותו. ברור לך שכולם שמו לב. אתה לא מעוניין לפגוע בו. מצד שני אתה יודע שתשתלם על כך מחיר חברתי יקר.

סיטואציות לכיתות יסודי

- אני לא רוצה להעתיק במבחן. לא תמיד אני יודעת את החומר, אבל ההורים שלי מחנכים אותי להיות ישרה ומעדיפים שאכשל ואתמודד עם כישלון מאשר שאבחר להעתיק. החברה בכיתה לוחצים עלי לגלות תשובות.
- כולם מלכלכים עכשיו על יותם בווטסאפ. מאז שהגיע לפני שנה הוא לא הצליח להשתלב למרות המאמצים שלו.
ועכשיו כולם יורדים עליו בווטסאפ- על השומן שלו, על היכולות הלימודיות שלו, על כך שהוא אפס בספורט, מכנים אותו בכינויי גנאי.
ורק אתה לא גידפת אותו. ברור לך שכולם שמו לב. אתה לא מעוניין לפגוע בו. מצד שני אתה יודע שתשתלם על כך מחיר חברתי יקר.

הנחיה למנחה (נכונה לכל הסיטואציות): אופציות רבות קיימות: לצאת מהקבוצה, לפנות למעיר, להעיר למעיר בקבוצה, לחזק את הנפגע וכו'. חשוב לתת להם להציף אופציות ומשמעויות.

מערכ שיעור

שלב ג'

- לחץ חברתי הגדרה- הבחנה בין לחץ חברתי חיובי ללחץ חברתי שלילי .
- יוצג מקרה של יציאה מבית הספר ליום התנדבות, ותלמידים נמצאים בביתם ומתכתבים סביב הרצון להישאר בבית באותו יום להשלים לימודים או לנוח. דנה, תכננה להישאר בבית, אך חששה שפעילות תפגע לחלוטין. לכן כתבה: יאללה חברים, ועד כיתה ארגן יום סוף הדרך, בואו נזרום עם זה. תוך כמה דקות קיבלה אייקון של אצבע מאשרת מרוב הכיתה.

שאלה לדיון- מה כוחה של דנה? האם בהעדר תגובתה, היה יכול הסיפור להסתיים אחרת?
חשוב- מה הדיון הפנימי שמנהלת דנה עם עצמה?

משימה לתלמידים:

הערה למנחה: עדיפות לחלוקה לקבוצות על מנת שיתאפשר דיון עצמאי ופתוח, אך בכיתות בהם לא יתנהל דיון טוב בהעדר מורה בכל קבוצה, עדיף לנהל הדיון בפורום הרחב.

- א. מתי שינית התנהגותך בעקבות **לחץ חברתי חיובי**.
1. תארו את ההתרחשות, מי הוביל את ההכרעה, מי שינה את דעתו? מדוע?
 2. מה התכונות הנדרשות לכך? מה הקבוצה נדרשה לעשות בשביל לקבל את הצעתו?

- ב. מתי שינית התנהגותך בעקבות **לחץ חברתי שלילי**.
1. תארו את ההתרחשות, מי הוביל את ההכרעה, מי שינה את דעתו? מדוע?
 2. מה התכונות הנדרשות לכך? מה הקבוצה נדרשה לעשות בשביל לקבל את הצעתו?

מליאה: שאלת מנחה:

1. מה התוצאות של ההיסחפות הזו? האם יכולת לצפות אותן מראש? מה היית עושה לו צפית אותן?
2. מה התחושות שהיו אחרי שנספחת (לחיובי / לשלילי)

שלב ד'

לחץ חברתי והרמב"ם – לימוד.

הארה למנחה: בכיתות גבוהות ניתן לעבוד בזוגות ובכיתות נמוכות, יש לבצע למידה משותפת של המקור.

הרמב"ם מביא מספר הלכות והנהגות חברתיות לאדם החי בחברה: (מצורף דף לתלמיד) התלמידים יקראו את שלושת ההלכות.

1. סמנו בתוך הקטע עם אלו הנהגות אתם מזדהים
2. מה מנסה הרמב"ם להשיג באמצעות הנהגות אלו?
3. הרמב"ם מונע מהאדם להגיע לסיטואציה של השפעה חברתית שלילית. מה יעשה אדם שכבר מצוי בסיטואציה כזאת.

מערך שיעור

סיכום:

מעבר ללמידה על לחץ חברתי חיובי ושילי הקנינו 2 כלים שנובעים מלימוד הדף לתלמיד. אנו נסכם את הדף בשני שלבים.

שלב א: (שאלות 1-3 בדף) הרמב"ם מתווה לאדם דרך, הימנעות מהשפעות שליליות ע"י התבדלות מחברה שלילית ובחירות של האדם עם מי להסתובב, היכן לחיות, עם מי להינשא.

מה יעשה אדם שמצוי בתוך סיטואציה שלילית? כיצד יפעל?

שלב ב: (שאלה 4) גיבוש דעה באופן מתון תוך בירור ההשלכות של כניעה ללחץ החברתי. האם משתלם לי לזרום עם זה? מה השלבים העתידיים שעלולים להתרחש ממעשיי, 'אפשר לאדם רגע של תבונה, בתוך האמוציות של הסיטואציה.

חשוב ביותר :

שלב ב' הינו כלי שמאפשר גיבוש עמדה בכל דיון שמתנהל ולא רק התמודדות עם לחץ חברתי.

האם אני מקשיב לדברי האחר, ומנסה לבחון איפה הם נוגעים לדעותיי ומחזקים / מחלישים את טענתי.

***שימו לב, כי כל מערך השיעור עוסק בחיזוק האדם כאשר לחץ חברתי מופעל עליו אך אינו עוסק בשינוי התנהגות החברה, כמייצרת לחץ חברתי.